

آموزشکده فنی و حرفه ای
دختران گرگان «مأده»

دانشگاه
فنی و حرفه ای

دانشگاه فنی و حرفه ای-دانشکده دختران گرگان مبانی نظری معماری- پیمان خانقلی

زیبایی شناسی

زیبایی شناسی

• زیبایی در معماری

- بنیان عمده نظریه های معماری نوین در سال های اولیه قرن هجدهم قابل جستجو است.
- 1750 م. بومگارتنر به تشریح واژه زیباشناسی (Aesthetics) پرداخت. از قرن 18 مفهوم زیباشناسی بیشتر جنبه روانشناسانه به خود گرفت.
- استفاده از مفهوم زیباشناختی به موازات علم الاخلاق و منطق و بررسی "ادراک" در زیباشناسی
- دگرگونی بنیادین در ساختار اندیشه
- چیرگی معرفت شناسی (زیبایی چگونه چیزی است؟) ←
بر هستی شناسی (چه چیزی زیباست؟)
- پدیدار شدن علم نوین "زیبایی پژوهی" در دو سده اخیر

زیبایی شناسی

• زیبایی از نظر اندیشمندان مسلمان

بر خلاف دیدگاه غربیان (تفکیک و سامانمندی زیبایی شناسی)، اعتقاد به یک دیدگاه جامع درباره هستی و هرآنچه نیک شمرده می شود و باید شمرده شود:

1- بحث زیبایی جدا از سرچشمه و غایت و هدف آن نمی تواند در نظر گرفته شود.

2- زیبایی حقیقی عینی است که درباره همه موجودات صدق می کند.

" درک حضوری و درونی زیبایی "

زیبایی شناسی

واژه شناسی

✓ لغت نامه دهخدا (نقل از لغت نامه هاو فرهنگ های معتبر) : خوبی، نیکویی، آرایش، حسن، جمال، حلیه، ملاحظت، لطیف و جمیل

زیبنده، برازنده، بجا بودن، متناسب بودن و شایسته بودن

✓ فرهنگ معین: نظم و هماهنگی ای که همراه عظمت و پاکی در شیء وجود دارد و عقل و تخیل و تمایلات عالی انسان را تحریک می کند و لذت و انبساط پدید می آورد و آن امری است نسبی.

جمال در عربی: زیبایی فراوان ناشی از ترکیب بجا و متناسب چند چیز در حداقل ممکن.

جمله : ترکیب چند چیز.

اجمال: خلاصه و کوتاه شده.

واژه حسن علاوه بر دلپسندی، بر نیکی و فایده رسانی و سودمندی هم دلالت دارد.

زیبایی شناسی

- **BEAUTY:** ویژگی چیزها، آواها، احساس ها یا مفاهیم عقلانی، رفتار و مانند آن که با کمال شکل به دست آمده و از آمیزش هماهنگ عناصر گوناگون، آدمی را به درجات بالایی خشنود کرده یا برمی انگیزد.
- **تولستوی:** در تمامی زبان های اروپایی واژه های مربوط، علاوه بر معنای زیبایی فرم، مفهوم **خوبی** را در هم دربردارد.
- **فرهنگ فلسفی:** زیبایی صنعتی است که در درون انسان **سرور و رضایتمندی** ایجاد می کند.
- **افلاطون:** اصل و حقیقت آنچه در این جهان پدیدار است در یک جهان دیگر وجود دارد و پدیده های این جهان سایه ها و بازتاب آن حقایق هستند. (ایده، مثل)
- زیبایی عبارتست از **هماهنگی اجزاء باکل**. (ایراد وارد بر این نظریه کامل نبودن آن است.)

زیبایی شناسی

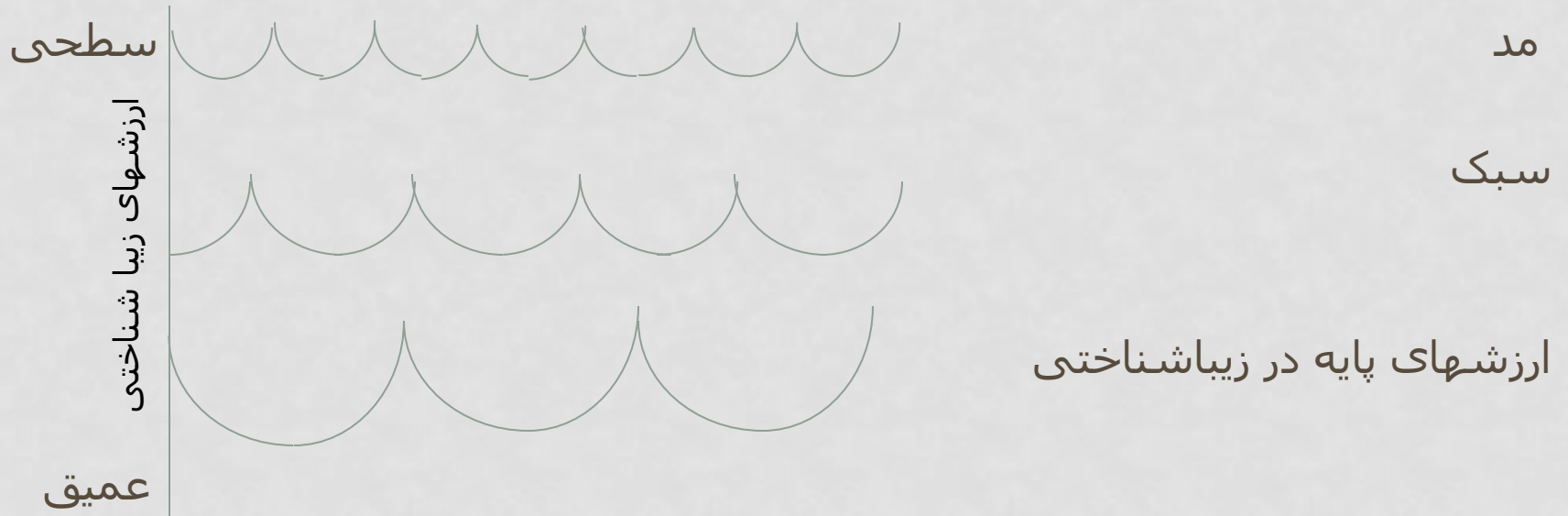
- ادراک و فهم زیبایی امری ذهنی نیست. دستیابی به هرگونه آگاهی یادآوری است نه کشف حقیقت.
- **افلاطون:** زیبایی هندسی **هگل:** زیبایی هنری **لوکوروبوزیه:** زیبایی شناختی مهندسی
- **ارسطو:** زیبایی دستاورد **هماهنگی و تناسب** سازواری اجزاء در یک سیستم شمرده می شود که در آن همه اجزاء لزوماً **وحدت** یافته هستند.
- **کانت:** هر چیزی که بتواند در کسی **لذت** بیاورد زیباست.

زیبایی شناسی

	هگل	کانت	ارسطو	افلاطون	
تعریف	مجموعه ای از اجزاء که مکمل هم هستند	هر چیزی که لذت آفرین باشد	هماهنگی اجزاء با کل	هماهنگی اجزاء با کل	
هدف	پیوند با روح مطلق، نمودارسازی وجهی از ذات مطلق	بی هدفی		رسیدن به کمال مطلق	
ویژگی ها	هماهنگی، وحدت	ستودنی بودن، لذت بخش بودن	تناسب	برابری با مثال خود، تناسب، تقارن	
چگونگی درک	عینی و درک ذهنی	ذهنی و درونی	عینی و برونی	عینی و برونی	
گونه ها	1. زیبایی هنری 2. زیبایی طبیعت	1.زیبایی طبیعی 2.زیبایی دست ساخت	1.زیبایی طبیعت 2.زیبایی هنری	1.زیبایی مطلق 2.زیبایی طبیعی 3.زیبایی هنری	

زیبایی شناسی

• نظریه پتر اسمیت در خصوص ارزشهای زیباشناختی

زیبایی شناسی

• 6 عامل اساسی زیباشناختی در ساختمان از نظر ویتروویوس (قرن 1 ق. م.)

- 1- نسبت اندازه های اجزاء ساختمان با یکدیگر و با کل ساختمان (هندسه و تناسبات)
- 2- ارتباط بین اجزاء ساختمان و نظم آنها در کل ساختمان (چگونگی ساماندهی فضایی)
- 3- ظرافت ظاهری هر کدام از اجزاء کل ساختمان (جزئیات ساختمان)
- 4- تناسب مدوله بین تک تک اجزاء و کل ساختمان (مدولاسیون)
- 5- تجهیز ساختمان متناسب با نوع استفاده بنا (کارکرد)
- 6- تناسب هزینه با عملکرد و مصالح به کار رفته (اقتصادی بودن طرح)

زیبایی شناسی

آلبرتی (قرن 15 م.) :

زیبایی در **همخوانی قانونمند** بین اجزاء است. طوریکه نتوانیم چیزی به آن بیافزاییم یا کم کنیم یا چیزی را در آن تغییر دهیم بدون آنکه از خوش آیندی آن بکاهیم.

نوعی هماهنگی و همخوانی بین اجزاء بطوریکه به وحدت منجر شود.

- به نظر **هگل** ادراک زیبایی هنری موروثی نیست، غریزی هم نیست بلکه بایستی **آموخته** شود و این زیبایی که باید آموختنی باشد را **سلیقه** می گوئیم.

- **هگل** با تکیه بر نظریات افلاطون و کانت قائل به دو نوع زیبایی است:

1- زیبایی طبیعی   2- زیبایی هنری

زیبایی شناسی

"طرز تفکر تقابل زیبایی طبیعی و هنری مربوط به غرب است و فلسفه های شرقی ثنویت را نه در مقابل با هم که در تکامل یکدیگر می داند." • آنچه هنری است نباید در تقابل با طبیعت باشد.

• عوامل مؤثر در فرآیند احساس زیبایی(گروتر)

1- دانستن زمینه تاریخی و علل وجودی یک ساختمان
مثال: تاج محل، مقبره همسر سوگلی شاه جهان در ساخت
ساختمان با مرمر سیاه

2- قدمت ساختمان به عنوان نمادی از جاودانگی

پیتر اسمیت: انسان که به فانی بودن خودش واقف است در طول زمان همیشه آرامشش را در آثار هنری ای جستجو کرده است که نمادی از ماندگاری در خود داشته باشند تا بتوانند گذر زمان را به صورت چیزی قابل قبول به او نشان بدهند.

زیبایی شناسی

3- بافت شخصیتی انسان

مثال: افراد درون گرا نوعی از معماری را ترجیح می دهند که در آن نظم و تعادل حاکم باشد.

افراد درون گرا قادر به ادراک سریع پیچیدگی می باشند و جلب رضایتشان سهل تر است.

4- مدل فرهنگی جامعه

اغلب شنونده های غربی موسیقی سنتی هندی را یکنواخت و خسته کننده می دانند.

زیبایی شناسی

• زیبایی شناسی از دیدگاه فرهنگ اسلامی

بر اساس جهان بینی اسلامی در فرهنگ اسلامی دانشی جداگانه به نام زیبایی شناسی پدیدار نشده است.

" آنچه مبانی نظری هنرمند را در مسیر آفرینش هنری اش شکل می دهد، **علم حضوری**، شهودی و درونی است که به زیبایی پیدا کرده است."

سرچشمه زیبایی در فرهنگ اسلامی **خداست**. با توجه به جایگاه اخلاق در فلسفه هنر، مبانی نظری هنر به تدریج در فرآیند **تزکیه اخلاقی** در درون هنرمند شکل می گیرد.

زیبایی شناسی

- برخی اندیشمندان مسلمان صاحب نظر در مقوله زیبایی:
ابن هثیم، غزالی، سهروردی، فارابی، ملاصدرا و...

سهروردی: شناخت سرچشمه لذت مهم تر از شناخت ماهیت لذت است.

غزالی: جمال، دو است، ظاهر و باطن. جمال باطن خوب است همچون ظاهر، بلکه محبوب تر است نزد آنکه اندکی عقل دارد. زیبایی، لازمه کمال است و هر جا کمال وجود داشته باشد، زیبایی نیز هست.

زیبایی شناسی

• تعریف زیبایی از دیدگاه اسلامی

زیبایی وجودی است حقیقی، که در عالم ماده با صورت های مادی به وسیله حواس و در عالم معقول با صفات مفهومی به وسیله عقل و در عالم ملکوت به وسیله دل (روح) به نسبت قوه و ظهور وجود و ظرفیت مخاطبین درک می شود.

زیبایی شناسی

• دیدگاه‌های امروزی در خصوص زیبایی در معماری

دیوید اسمیت کایون: در خصوص اصول سه گانه معماری خوب ویتروویوس، مشکل بیشتر دیدگاه‌های امروزی در تنزل مفاهیم است.

• جایگزینی 3 مفهوم ساختار، کارکرد و ریخت و شکل به جای استواری، سودمندی و زیبایی

یوهانی پالاسما: دستاورد دیدگاه‌های جدید در زیبایی شناسی منجر به زشت تر شدن معماری شهر امروز شده است.
چاره کار در انقلاب فرهنگی است.

- **6 عاملی که از نظر پالاسما نبود آنها مایه تباهی معماری امروزند:**
  - 1- **آهستگی:** ما به معماری نیازمندیم که به پاسخگوی لحظه بودن، سرعت و پسند زمانه تن ندهد.
  - 2- **نگاه سه بعدی به معماری:** معماری به هنر تصویر چاپی بدل شده که چشم شتاب آلود عکاسی آنها را ضبط کرده است.
  - 3- **احساس انگیزی:** در مقایسه با حساسیت شاعران، معماری ما بی روح است.
  - 4- **اصالت و هویت:** معمار وظیفه دارد برای درک وجود خویش در جهان و سرانجام درک خودمان افقی فراهم سازد.
  - 5- **آرمان سازی:** معماری وظیفه دارد از سطح تمایلاتی که سخت از ملاحظات تجاری، اجتماعی ادواری متأثرند فراتر رود.
  - 6- **سکوت:** سکوت ذاتی یک تجربه معماری توجه ما را به وجود خودمان معطوف می سازد.
- **به یک معماری زاهدانه، فکور و اندیشمندانه نیاز داریم. (معماری سکوت)**

زیبایی شناسی

راجر اسکروتن: زیبایی شناسی نوگرا فرزندان شورشی و ناخلفی پدید آورد که ویژگی آنها **هرج و مرج زیباشناسانه** بود.

- پست مدرنیسم اگرچه به سودای احیای زیبایی آمد، اما راه دستیابی به آن را دشوارتر کرد. راه حل در دستیابی به **ثابت های زیبایی شناسی** است.

- برونوزوی:** مفاهیم کلاسیک زیبایی(مفاهیم 3 گانه ویتروویوسی) با رویکردی کاملاً بیرونی و با نادیده گرفتن وجه درونی زیبایی نمی توانند ارزش های معماری ویژه ای برای ساختمان تعریف کنند و ما باید برای تبیین آنها به جنبه های فضایی بیشتر توجه کنیم.
- زشتی و زیبایی با تناقض و هماهنگی **کیفیت های فضا** با حالات انسانی ایجاد می شود.

زیبایی شناسی

جان لانگ: نظریه های زیبایی شناسی معماری دو رویکرد هنجاری و اثباتی است.

- رویکرد **هنجاری** وابسته به یک جهان بینی علمی یا فلسفی **پیشین** است.

- رویکرد **اثباتی** با بهره گیری از روانشناسی سعی در کشف یک زیبایی شناسی **تجربی** دارد.

لوکوربوزیه: در نوشته خود "به سوی یک معماری" زیبایی در معماری را به **زیبایی مکانیکی** نزدیک کرد. اگرچه فرمالیسم حاکم بر کارهای لوکوربوزیه پیر شاید تأکید بیشتر او را بر زیبایی شناسی هنری به جای دقت علمی و مکانیکی برساند.

- معماری عمدتاً بازی ظریف و دقیقی از احجام است در نور.

زیبایی شناسی

چارلز جنکز: زیبایی شناسی جدیدی در حال پدیدار شدن است که برگرفته از روح پیچان و غلطان و موج مانند طبیعت، تپش های مولکول ها و هندسه ژن ها است.

بازتاب آن در معماری جایگزین شدن اشکال جدید به جای اشکال ایستای جهان کلاسیک است که در آن همه چیز از جمله معماری همچون ماشین بود.

ماشین ← کارآمد بودن و صرفه اقتصادی

جهان امروز ← خلاق، خودتنظیم، خودتغییر، غیرقابل پیش بینی و در حال شدن

شکل گیری جریان زیبایی برای زیبایی و هنر برای هنر

معماری خلسه (Ecstatic Architecture)، معماری لذت

زیبایی شناسی

- **پیتر آیزنمن:** از منادیان تغییرات بنیادین در مفهوم معماری بر اساس پیشرفت های بشر در عصر حاضر
- آغاز بی ثبات شدن مفهوم کلاسیک زیبایی (به مفهوم لذت ویتروویایی ناشی از خوبی طبیعی و منطقی بودن) را به کانت نسبت می دهد.
- حالت جدید زیبایی = حالت گروتسک (شگفت و غریب)
- جابجایی دوتایی های ارزشی (سلسله مراتبی) به عدم قطعیت، نگاه بینابینی (مرزمیانی) دوپهلو

زیبایی شناسی

فرانک گهری: سرآمد معماری ضد کلاسیک، عدم پایبندی به اصول زیبایی شناسی کهن.

تبدیل معماری به بالاترین حد **تندیس سازی** و شکل گرایی سینمایی.

لحظه حقیقت یافتن معماری، لحظه تصمیم زیبایی شناسانه برای فرم است.

فرانک لویدرایت: اگر ذات نگر باشیم باید بدانیم که برای معمار هنرمند هیچ منبع زیباشناختی به اندازه درک قانون طبیعت، بارآور و الهام بخش و مفید نیست.

- گنجینه الهامات طبیعت تمام ناشدنی است و چنان غنی که هر چه از آن بردارند باز پایانی ندارد.